Tečaj XIV. **NOVICE** List 92.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 15. novembra 1856.

Malega gospodarja bogastvo.

Po velikosti kmetijskega posestva se poglavitno loči véliki kmetovavec od malega. Véliki kmetovavec mora več vediti, mali pa več delati; če véliki posestnik nima dostojne kmetijske vednosti, bo šel z veliko kmetijo vred čedalje bolj rakovo pot; takega pehari kdor ga le more; če pa mali posestnik sam pridno ne dela, bo mu šla tudi kmetija sčasoma na kant.

Mali kmetovavec je po vseh svojih okoljšinah omejen na neko ožjo pot gospodarstva, čez ktero ne more, če bi tudi hotel, — ne more večjih novih naprav upeljati in jih tudi ne potrebuje; — z dobičkom že obdeluje svojo kmetijo, če le v navadnem gospodarstvu na vsako reč dobro pazi, ničesar v nemar ne puša, vse v lepem redu opravlja in povsod umno ravná. Poglavitna reč je za njega, da vé prevdariti, kako in kdaj se vsako opravilo z naj večjim pridom opravlja, — kako je treba vseh pripomočkov, ki jih pri svoji kmetíi ima, se poslužiti, vse močí napeti in se v vsem tako vêsti, da berž vidi, kaj bi mu utegnilo dohodke pomnožiti in stroške zmanjšati.

Iz tega pa se vidi, da mali kmetovavec, če mu tudi kmetijske učenosti ni treba, vendar brez umnega gospodarstva nič ne bo opravil; sama pridna roka malo opravi, če je ne vodi um. On mora tudi najmanji dobiček kjer koli loviti, in če vjame vsaki taki dobiček, bo iz malega počasi rastlo veliko. In res je, da si tak umen gospodar, če tudi nima velikega posestva, včasih bolje pripomore kakor véliki posestnik, ki mora skušati to in uno, da zmaga veliko posestvo. Zato vidimo v takih deželah, kjer so se mali kmetovavci z umom svojim povzdignili čez navadno hlapčonsko kmetovanje, da so male kmetije zdaj na najvišji stopnji premoženja. Živa priča tega so nam Belgijanci.

Kako pa se zamorejo mali posestniki v tak stan spraviti? Ni naš namen tukaj obširnih bukev pisati; ob kratkem jim hočemo pripomočke razodeti, kterih naj se mali kmetovavec posluži, da bo iz vsega, kar ima, največi dobiček vlekel. Da pa dandanašnji potrebuje vsak kmetovavec obilniših dohodkov, to vsak vé. Z umom, pridnostjo in z pomočjo Božjo se pa dá še veliko veliko na bolje spraviti, to je gotovo. Skusili bomo to dokazati, pa tudi pot razodeti kako.

1.

Začeli bomo z živinorejo, zato ker živina je studenec, iz kterega tudi za malega kmetovavca izvira sto in sto dobičkov, ako vé ž njo prav ravnati. „Oko gospodarjevo spita vola“ je star pa resničen pregovor. Če umen gospodar in pridna gospodinja sama pokladata in strežeta živinici svoji, se bo ona bolje počutila, pa tudi več dobička jima donašala kakor tista, kjer ima véliki posestnik cele čede živinčet, ktere gleštajo le najemniki.

Naj imenitniša in za malega kmetovavca večidel tudi naj koristniša živina je krava. Večidel bo pa on naj bolje opravil, ako si kravico poišče iz domačega rodú. Če ima kravo v dobrih letih in dobro mlekarco, bo tudi tele dobro. Če nima take dobre krave, naj si na vso moč prizadeva, da jo dobí, in če je ne more dobiti, naj skusi, da od kakega soseda saj teleta od dobre matere dobí. Gleda naj pa pri tem še tudi na to, da je tele tudi od lepega in za domače pleme pripravnega bika. Gospodinja naj potem pridno glešta to junico in naj svojo čast v to stavi, da lepo živinico izredí, če so ji tudi njene sosedinje zato nevošljive. Tako marljivo gleštano junico naj ne žene k biku pred, dokler ni saj poldrugo leto stara. Za klajo je pa zmiraj pridno skerbeti. In ravno v tem imamo marsikaj na sercu, kar je treba, da povémo malim kmetovavcem.

Krava mora gospodarju v dobiček biti; dobiček pa mu donaša s tem, da dobro molze, močne teleta rodí in kadar ni več za pleme, da se še dobro prodá; — mleko in teleta so činž, ki ga krava vsako leto gospodarju verže, — meso in loj pa sta kapital. Če krava ne dobiva dosti klaje ali če je klaja slaba ali spridena, paša tudi malovredna, bo reva hirala, molzla bo slabo, gnoja od nje bo malo, in še ta bo slab. Zato je treba, da tudi mali posestnik rajtati ume, da vé izrajtati in spoznati, po kteri poti mu zamore živinoreja največji dobiček donašati.

Kako pa naj rajta, mu hočemo tù prav natanko razložiti. (Dalje sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Čez zimo v zemljo zakopane čbele). Gosp. fajm. Kolči iz zgornjega Štajarskega piše v časniku štaj. km. družbe, da tudi njemu se je ta skušnja dobro sponesla. „Čbele čez zimo v zemljo zakopati — pravi — ne more nič nevarnega biti, saj se tudi mnogoteri sadeži pod zemljo dobri ohranijo, in če se panju čez zimo v čbelnjaku žrelo zamaší in panj zadela, tudi ne dobivajo čbele več zraka kakor če se panj zakoplje pod zemljo. Sicer pa bi utegnilo čbelam to še posebno dobro deti, da so pod zemljo zmiraj lepo v enaki toploti in pri miru. 7. dan listopada lanskega leta skopljem tedaj na vertu, kakih 10 stopinj od čbelnjaka v pešeno zemljo jamo, 3 čevlje globoko, 3 široko, 5 pa dolgo; na dno položim podolgoma dve dili, in na-nje postavim panjove; čez nje položim stare strešnike in na-nje nasujem zemlje; žrela pustim za pol pavca široko in četert pavca visoko odperte in naslonim dilice k njim. Zemlja je panjove zakrivala za 20 pavcov visoko in sicer tako, da je bila na verhu tako nasuta kakor je na grobih. Zmerzlina je, kakor sem se mesca prosenca (januarja) prepričal, noter do 15 pavcov pod zemljo segla, dalje pa ne. Tisti teden po Veliki noči sem namenil tudi čbelicam za gorivstajenje; ker pa je že perve dní sušca lepo vreme nastopilo in je ves sneg skopnil, se nisem mogel več zderžati, da bi ne bil panjev izkopal in svojim sosedom čbelarjem, ki so mi le mertvince prerokovali, pokazal, da se motijo. Izkopljem jih tedaj in lejte! bile so čbele žive, zdrave in vesele in so že tudi zalego naredile; mertvih v vseh panjovih skupaj jih ni bilo čez dve periši; kandiran sladkor (kandelcuker), ki sem ga dal vsem panjovom, se je bil večidel raztopil. — Po veliki noči sem se po nekem opravilu od doma podal in izročiti sem mogel čbelice svojim poslom. Da bi nevedni posli ne imeli dosti ž njimi opraviti in mi kaj ne pokazili, jim velevam, naj vsaki dan, kadar bo lepo vreme, kakih 8 stopinj od čbelnjaka na okrožniku (talarji) postavijo čbelam hrane iz ovčjega mleka, vode in cukra. Pridši domú, kjer ni bilo

več ovčjega mleka dobiti, dam turšiče kuhati in turšično vodo z medom vred, potem postavljam podnevi čbelam za živež, vsaki drugi dan pa bolj slabim panjovem tudi ponoči postavljam ravno te, pa nekoliko bolj medene hrane. Kaj dobro jim je teknila. Opravil sem jo s svojo čbelorejo tako dobro, da so mi za en panj 20 gold. ponujali.

Namenil sem se to zimo vse svoje panjove materi zemlji izročiti; le to bom drugač naredil, da bom dal podolgasto in dosti prostorno jamo skopati in jo z lesom po vseh straném zadelati; panjove bom potem od vseh straní proste postavil v jamo, odzgor bom tudi pustil prostora za kake 3 pavce; vse skupaj pa bom pokril z dilami in zemlje nasul za 2 čevlja, in čez vse to še pošev napravil iz starih strešnikov streho, da mokrota ne bo mogla do jame. Žrel ne bom zamašil. Da bi miši ne nadlegovale zakopanim panjem, bi bilo pač treba kaj napraviti, pa ker je jama blizo hiše, mislim, da se bo ta žival raji hiše deržala kot živeža iskala pri čbelah.

Po mojih mislih bi se utegnili panjovi tudi v vsakem temnem, suhem in tihem hramu dobri čez zimo ohraniti, ako jih čbelar le prav pri miru pustí. — Ali bi se dali slamnati panjovi tudi poti poti tako dobro ohraniti, ne vém, ker slama jim ni kaj ugodna.

Kar bom spet to zimo skusil, bom povedal ob svojem času".

Kako si človek najlože pridobiva znanstev, ki so mu za življenje potrebne?

Ako ima človek pravo željo in resno prizadevo prisvojiti si potrebnih znanstev, ali sploh tega, kar mu je koristno umeti v njegovem življenji in posebno v njegovem stanu, mu podaja obilo priložnost vsaki čas in vsaki hip vsaka stvar, ako jo natanko pregleduje in pretresuje, veliko mesto kakor majhna vasica, gosposko poslopje kakor kmetiška bajta, visoki hrast in nizka travica, grozni slon kakor drobni červ; zvedel bo dobro s tem pregledovanjem, kaj božja, kaj človeška moč, kaj po božji volji narava (natora) in kaj človeška umetnost rodí in izdeluje za naše dobro. Razun tega pa, in ker vsakter nima ne časa ne pripravnosti, pa tudi priložnosti ne, pečati se s preiskovanjem tega, kar na svetu vidi in zapazuje, sta poglavitna pripomočka h takošnemu cilju berilo in pogovor z zvedenimi ljudmí.

1. Korist branja ali čitanja. Navaden in splošen pomoček k dosežbi znanost je branje dobrih bukev. Ono nam prinaša velik dobiček: z berilom se učimo poznati lepe in ukapolne misli imenitnih pisavcov, obilo dobrih in koristnih rečí, ktere zadevajo naš stan in njegovo zboljšanje, ali tudi razveseljivnost v našem življenji; se učimo dalje poznati zgodovino preteklih in sedajnih časov in ž njo naravno že mertve ali še živeče modre in slavne možé, ki so slovili in se povikšali ali se še poslavljajo in povikšujejo z izglednim životjem, z lepimi in velikimi djanji na svetu. S tem dobimo tedaj podučivne in posnemljive izglede za svoje obnašanje v človeški družbi, ín posebno v svojem stanu. Najdemo v nji pa tudi popise ostudnih, neposnemljivih in zatoraj sceloma zaveržljivih znamov ali karakterjev. V berilu pregledujemo in pretresujemo bolje, z večim pokojem, z večo bistrostjo in bolj natanko to, kar želimo zvediti za svojo korist. — Verh tega, si z berilom človek zboljšava in popravlja svoj jezik, ker po navadi, in kakor mora tudi biti, se bukve pišejo v lepšem in čistejšem jeziku, kakor ga ljudstvo navadno govorí. — To se pa dobro vé, da za dosežbo znanost, ktere so nam koristne v našem življenji, potrebujemo pervič skerbne pazljivosti in da natanko gledamo na glavno stvar, od ktere govorijo bukve, ki nam pridejo v roke, to je, na njih zapopadek, kteri ima biti primeren našemu stanu in našem potrebam; niso vsake bukve za vsakega človeka; in drugič natanjčnega in pravega pretresovanja s pripomočjo svoje lastne pameti, ali je namreč vse resnično, koristno in dobro, kar se bere ali kar se najde v bukvah, ki nam pridejo v roke. Z berilom mora biti tedaj združeno tudi natanjčno razsojevanje bravca, kar se tiče zapopadka bukev, ako mu imajo prinašati korist, ktere želí in išče v njih. Ne smé se misliti, da vse, kar je pisano v bukvah, mora biti dobro, koristno in resnično, čeravno se nam je spervič to zdelo; nič ni tedaj nespametnejšega kakor mnenje, da naše misli in naše djanja se imajo vselej ravnati po tem, kar smo našli in brali v bukvah, kakoršnih koli si bodi, brez vsega razločka. Ljudí, ki v branji in po branji se terdo deržijo tega, kar so v bukvah našli, brez vsega razločka, poznamo lahko kot takošne po njihovem djanji in po njihovi terdovratnosti v govorjenji z drugimi, ker oni govoré navadno zmiraj le po tem, kar so brali, ne pa po tem, kar bi sami imeli misliti po svoji pameti prav rabljeni. Vidimo pa nasproti, da pameten človek, ki natanko in skerbno premišljuje to, kar bere ali tudi sliši od drugih, in kteri poprej, ko vzame za dobro kar je bral ali slišal, govorí po navadi s pokojem in se sploh lepo obnaša v vsaki priložnosti, ker on je združil z berilom ali tudi s poslušanjem svojo lastno razsodbo — je zbiral in si prisvojil to, kar je bolje, kakor čbelica po raznih cvetlicah.

2. Korist pogovora. Pogovor, ako ni le prazno kvantanje, nam daja zvediti veliko dobrih in znanja vrednih rečí, od kterih nič ni še v bukvah pisanega, morebiti zato, ker te rečí so še prenove. V pogovoru z ljudmí se nam večkrat lože razbistrí to, kar nam je bilo poprej nerazumljivo ali temno. Pogovor z drugimi nam daja priložnost povedati in odkriti jim stvarí, ktere smo imeli tako rekoč skrite v notranjšini svoje duše, tedaj razvijati in pokazati jim nje zaklade, to je, zbrane znanstva, ktere si je bila ona poprej prisvojila z berilom ali pa tudi po kakošni drugi poti. Kaže se nam po tem primerna in ugodna pot, po kteri moremo pomnožiti koristnost za svoje bližnje, v tem ko se ž njimi pogovarjamo. V slobodnem in prijateljskem pogovoru se bolj izbujajo in oživljajo močí našega uma, in se zraven tudi povikšujejo in krepčajo, — vse to pa vendar le, kadar se pogovarjamo s pametnimi in podučenimi ljudmí. Misli in čutleji se morajo razodevati, če ne, se skazijo, kakor marsiktero blago, ako se ne razklada in na zrak ne stavi.

Iz tega, kar se je tukaj v kratkem reklo, se vidi, da toliko berilo kolikor pogovor nam prinaša obilo dobrega in koristnega, ker od ene straní človek, ki je kaj bral in je učen, ako se pa z nobenim ne pogovarja in sploh nobenemu ne pojavlja ali na znanje ne daje svojih znanstev in svojih vednost, je podoben lakomniku ali skopcu, kteri nabira in na kup spravlja dnar le, da ga zapira; od druge straní pa človek, ki se rad pogovarja pa ničesa ne bere, ne vé, kaj da bi govoril, kadar pride v družbo z podučenimi in pametnimi ljudmí, ali se pa skazuje kot sitnega, dolgočasnega in nepreterpljivega žlabrača, če si ni poprej z berilom dobrih bukev pripravil koristnih in potrebnih znanstev, ki mu služijo v družtvenem življenji, za ktero smo vsi rojeni na svetu. Saj človek nima živeti osamljen, ampak v zvezi in družtvu s svojim bližnjim.

Verdelski.

Ozir po domačii.

Vraže primorskih Slovencev.

Vraž je toliko med našimi Slovenci, da je joj! Od teh je bilo mnogokrat govorjeno v „Novicah", v „Vedežu" in v „Slovenski Bčeli"; naj še dostavim, kar je meni znanega.

Da so res copernice, coperniki, škrateljni itd., si ne dá neomikani Slovenec nikakor iz glave izbiti, zakaj tako je slišal od svojih rajnkih in drugih starih ljudí, in mora res biti, naj kdo temu nasproti reče, kar koli hoče! Copernice so v zvezi s hudičem, in z njegovo pomočjo zamorejo veliko veliko storiti, posebno pa škodovati bližnjemu na blagu in na zdravji. Če komu kdo v hiši zbolí, mu je že narejeno; če živina boleha, je že neka copernica (ali pa kak copernik) ji škodovala. One stopajo v megle in v oblake,

se ondi možijo, plešejo in točo delajo. Posebno se rade ob mlaji shajajo ob ponočnem času. Kadar se hudo vreme bliža, in se k toči napravlja, je treba s posvečenimi zvonovi zvoniti. Strelni prah ali smodnik žegnati, z njim puško nabíti, pa namesti krogle pridjati glavo žeblja, s kterem je bil žebec podkovan — to verže copernice z oblakov doli na tla. Kadar ima toča priti, ali kadar že toča pada, vražne babice in tudi babjoverni dedci precej veržejo na ogenj žegnane oljke in limbar s pelinom vred; v nekterih krajih vzamejo kak na pol ubit lonec, ga napolnijo z gorečim ogljem, in ga obesijo na terto ali béko, in stavijo va-nj žegnano oljko, limbar, pelin itd. hodijo okoli hiše, in kadijo oblakom; ta dim namreč smerdí copernicam, da morajo z oblakov doli pasti. — Ko sem še domá majhen otrok bil, sem mogel ob takih priložnostih tudi hitro stole iz hiše ven pod milo nebo znositi, in jih tam prekucniti, da so noge kviško molele, menda zato, da bi se copernice nad njimi pobile, ako bi z oblakov doli padle. V ta namen nekteri tudi gnojne vile tako copernicam nastavljajo. — Copernik in copernica, pravijo, ne moreta čebule terpeti. Tako se spomnim, da sem v otročjih letih kedaj praviti slišal: „Glej, ta ženska mora biti copernica, ker še duha čebulnega terpeti ne more“. Copernica ne more v hišo, če se metla počez postavi na prag; ravno tako ne more po poti naprej, ako se ji čez pot križem postavi metla. Čudno je pa, da se večidel le od starih bab pravi, da so copernice!

Sploh verujejo naši Slovenci, da nekaj malim otrokom kri iz pers pije; ne vém pa komu se to pripisuje, ali vedomcu, ali môri, ali komu. Môra tlači človeka ponoči. Vedomca in moro „panati“, kakor pravijo, delajo pri Gorici tole: Vzamejo tigičo (izpraznjeno bučo), jo napolnijo s scavnico, jo zamašé in jo obesijo nad ogenj v dimnik. Dokler je tigiča v dimniku nad ognjem, ne more ne vedomec ne mora v hišo, ne iz hiše, ako je že noter. Ako je tedaj v hiši, ne more ven, pa tudi ne more pustiti svoje vode; tako mora li poginiti, ali pa se ovaditi, ker pravijo, da je nevidljivo v hiši. V gorah si pa taki, kteri menijo, da jih pogostoma mora tlači, snop slame k postelji vzamejo in pa gorjačo pripravijo; če ponoči čutijo, da jih tlači, zgrabijo za gorjačo, in začnejo snop slame pretepati, ker menijo, da v slami moro mlatijo. V ipavski dolíni sem vidil, da se je hiša tako-le zavarovala pred vedomcom in moro: Eden je vzel vilice ali pa nož, in jih vnic zagnal v hišne duri od znotraj, da so se va-nje zapičile. Kjer je tako v duri zaboden nož ali pa vilice, ne more môra in tudi ne vedomec čez prag.

Vedomec je človek. Od njih se pripoveduje tudi, da se ponoči na križpotih snidajo in kot koštruni terkajo. Zatorej mislijo nekteri, da je vedomec vsak človek, ki ima plešasto glavo. Vedomce imajo nekteri za strašne velikane, kteri se ponoči okoli klatijo po hostah in po polji, in da imajo tako moč, da stare drevesa izruvajo.

Smert je po mislih naših Slovencev bela žena.

Škratelj ima rudečo kapico, se klati po robéh, gorah, gojzdih, z bičem poka in žvižga, ter človeka moti, da pravo pot zgreši; kadar je tako človeka napeljal, se pa zakrohotá.

Ponočne svečice (Irrlichter) so uboge dušice, ki mirú in pokoja iščejo. Ogenj, ki se ponoči vidi, kaže, kje je šac ali zaklad zakopan, ter pravijo, da šac cvetè. Varuje pa ga škratelj. Ako pa kdo paternošter tjekej verže, kjer tak ogenj zagleda in nekaj pomoli, prežene škrateljna in šac je njegov.

Kdor zvé za tičje gnjezdo, ne smé tega pod streho povedati; sicer pride kača, in mu v gnjezdu vse jajčeka spije.

Pri Gorici sploh verujejo ljudjé, da hudobno oko strašno škoduje. Kociančič v „Slov. Bč.“

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz velike Kaniže se piše ogerskemu listu „Gazdaragi lapok“. Žito se neprestano dobro prodaja; najlepša pšenica po 4 fl. 34 kr., rež po 2 fl. 24 kr., ječmen po 2 fl. 12 kr., koruza po 2 fl., oves po 1 fl. 24 kr. Letošnji krompir je enmalo v ceni poskočil, ker smo ga manj pridelali kakor smo mislili. Cena medú je 15 fl. 30 kr., pa malo se kupuje, ker se ga še več pričakuje. Navadna volna je že postrižena in letošnja, če je posebno lepa, se prodaja po 45 fl. Vina imamo dvakrat toliko kolikor lani; vedro se prodaja po 2 fl. in pol do 3 fl.

Iz Železnikov 10. listopada. Radostni slišimo od sjajnih priprav, ki se snujejo v Ljubljani in sploh po Krajnskem vsled veselega prihoda Nju Veličanstev presvitlega cesarja in cesarice v našo domovino. Povém Vam, da tudi po Gorenskem ni zdaj skor druzega slišati kakor od prihoda cesarjevega, in navadno vprašanje je: boš šel takrat v Ljubljano? Kakor je tedaj po tem pripravljanji soditi, gotovo ne rečem preveč, da bi utegnila Ljubljana ob nazočnosti Njih Veličanstev imeti ljudí v svojem obzidji kakor morebiti še nikdar ne toliko; menda ne bo kraja na Gorenskem, ki bi ne bil nadomesten tiste dní v Ljubljani po kterem svojih stanovnikov. Gotovo tudi Dolenci zaostali ne bodo. Bog daj le ugodno vreme, da lepa okolica ljubljanska in beli verhunci gorenskih gorá ne bojo zagernjeni v tamno krilo dolgočasnih meglá. Nju Veličanstvoma pa že naprej kličemo z naših gorá svoj priserčni „Živijo“! — Sinoč, četerko čez 11 smo čutili tukaj precej močen, od zapadne strani dohajoči potres, ki nas je bil precej dobro pogugal. Prav strehe so škripale. Terpel je vendar le ene trenutke. — Merzli dnevi poslednjega časa so se spremenili v južno vreme, ki nam obeta dež. Bi opravili vendar še en čas brez njega, ker so ljudjé še malo listja za steljo spravili. Jesenski sadeži so tudi okoli nas, hvala Bogu! plodili dobro, in z veselejšim sercom smejo ljudjé zime pričakovati, kakor pretekle poslednje leta. Tudi zdravje se nas derží tako, kakor že zdavnej ne, pa saj se tega še Dunajčani hvalijo, ker smo pretekle dní v nekem dunajskem listu brali, da ena nar bolj obiskanih lekarnic (apotek) ni skozi 3 dní ne enega zdravila prodala. J. Levičnik.

Iz Doba 10. nov. R. — Tudi pri nas smo včeraj zvečer tri četertinke na dvanajst po naši uri precej močen potres čutili, kteri je po mojih mislih kake tri sekunde terpel. Pred potresom se je slišal neki piš kot prihajočega viharja, in je, če se ne motim, tudi potres spremjeval.

Iz Ljubljane 14. nov. Po uradnem dunajskem časniku je naš rojak gosp. dr. Andrej Vojska, bivši c. k. deržavnega pravdnika-namestnik v S. A. Uhjelu na Ogerskem, povzdignjen za svetovavca pri c. k. komitatni sodníi v Marmarošu-Szigetu. — Pervi sneg nam je včeraj pobelil strehe in poti, pa danes se je že večidel spet poslovil; jasno nebo in merzlejša sapa nam sedaj obeta lepo vreme ob sjajnostih prihodnjega tedna.

Novičar iz raznih krajev.

Po naznanilu uradnega dunajskega časnika „Wiener Zeit.“ se bo svetli nadvojvoda Ferdinand Maks, brat cesarjev in višji poveljnik avstrijanskega pomorstva v Terstu, oženil s princesnjo Karolino, hčerjo kralja belgijanskega. — Časnik „Avstria“ je naznanil te dní stan kupčijstva našega cesarstva s ptujimi deželami od letošnjega novega leta do konca augusta, iz kterega se med drugim vidi, da se po 1. aprilu t. l., ko se je colnína za to blago znižala, je dosti več cukrene moke, kave in dišav v naše cesarstvo vpeljalo; veliko manj pa kakor sicer se je vpeljalo suhih vinskih jagod (vajnpèrlnov), pravijo zato, ker jim je cena previsoka bila, nasproti pa žganje predober kup, ktero so iz napol gnjilega grojzdja v tistih krajih našega cesarstva delali, kjer je bila tertna bolezen; hmelja je veliko več iz ptujega prišlo kakor prejšnje leto; goved so več prignali iz ptujih dežel kakor lani, manj pa ovác, prešičev in kónj; iz našega cesarstva na ptuje se je krav, telet in prešičev več gnalo kot lani, volov in kónj

pa manj; kož, mesa, mesenih klobas, voska, masla, sala in slaníne se je več izpeljalo pa tudi več vpeljalo kot lani; volne, šetin, sira in loja se je več vpeljalo, izpeljalo pa manj; sterdí (medú) je šlo več na ptuje; laškega olja, zlasti za fabrike, in pa bombaža, prediva, konopelj, svile in bombažaste preje se je letos veliko več vpeljalo; to spričuje, da so domače fabrike te robe več potrebovale; usnja in usnjatega blaga se je več vpeljalo; tudi to priča, da se ta domača obertnija povzdiguje; ker je več železa, jekla in drugih kovín vpeljano, železnega in drugega kovinskega blaga pa izpeljano bilo, je to znamnje, da tudi ta obertnija dobro gré. — Jetnišnica v Garsten-u v zgornji Avstrii je bila o vseh Svetih gospodarstvu usmiljenih sester izročena, ktere imajo nek sčasoma vse bolnišnice in jetnišnice v našem cesarstvu prevzeti. — Cesarska ladija z imenom „Novara" se pripravlja na pot okoli sveta in višji poveljnik avstrijanskega pomorstva svetli nadvojvoda Ferdinand Maks je dovolil, da smeta tudi dva naravoslovca se pridružiti temu važnemu potovanju; ces. znanstvena akademija na Dunaji jima je določila za živež in druge stroške 6000 fl. — Razpor med francozko-rusovsko in pa med angležko-avstrijansko vlado zavolj spraznjenja podonavskih knežij in černega morja je še zmiraj v starem stanu. Naši bravci vedó, da avstrijanska vlada noče svoje armade iz Moldave in Valahije, angležka vlada pa ne svojih ladij iz černega morja poklicati, dokler ne spolne rusovska vseh pogodb parižkega pomirja. Kaj je tedaj vzrok razpora? Ni druzega kot da rusovska in ž njo francozka vlada hočete vas Bolgrad za mejo imeti po besedah parižke pogodbe, angležka, avstrijanska in turška vlada pa mestice Bolgrad po duhu parižke pogodbe in po zemljovidu, ki ga je rusovski poslanec sam parižkemu zboru predložil. — Kaj pa je nek na tem mesticu, ki šteje le kakih 5 do 600 prebivavcov, rusovski vladi toliko ležeče, da ga noče od svoje meje odbiti in Moldavi dati? Zato ker to mestice leží tako, da morejo rusovske ladije po jezeru Julpuku lahko do Donave priti, mesto Izmail okleniti, v malo urah v Tulčo priti in Donavo strahovati. — Na Napolitanskem je vse mirno in čaka, kaj bo. — Na Španjskem je spet vpeljana tiskarska postava od leta 1844 in 1845; ker bo založnikom časnikov po ti postavi silna kavcija naložena, jih bo moglo več tako jenjati, ker ne morejo vložbe odrajtati. — Velbljodi (kamele) so se v Ameriki za tovorstvo tako dobro poterdili, da je vlada severne Amerike poslala že eno ladijo, ki bo Amerikancem še več te tovorne živine pripeljala. — Lovci terdijo, da bomo letos kmali in nenavadno hudo zimo dobili; sodijo pa to po tem, da je divjačina veliko pred kakor druge leta svoj kožuh oblekla.

Za dolgočasne zimske večere kaj.

1. Koliko pa si že star? — vpraša Juri Andreja. Andrej pa mu odgovorí: „Ko bi bil še enkrat toliko star, kakor sem, bi imel ravno toliko prek (čez) 100, kolikor mi zdaj od 100 manjka". — Koliko je bil tedaj Andrej star?

2. Nek fant je nesel 8 pintov (bokalov) óla domú v posodi, ktera je ravno 8 pintov merila. Na potu ga sreča drug fant, kteri je tudi po 8 pintov óla šel, pa z dvema posodama, kterih ena je 3, druga pa 5 pintov merila. Temu pravi uni fant: „Pri kerčmarju ne dobís več óla; je že vsega potočil; ako pa hočeš, ti jez od svojega 4 pinte prodam". — Kako sta si fanta razmerila brez drugih posod za mero, kakor tistih, ktere sta sama imela?

3. Neki ovčar pase 1008 ovác. Ko čas prihaja, da bi jih bil imel domú gnati, razdelí svojo čredo v 12 trum, vendar tako, da vsaka sledeča truma 2 glavi več šteje, kakor tista pred njo. — Koliko ovác je bilo v pervi in v vsaki sledeči trumi?

Juri P.

Sisek rešen.

(Balada iz krajnske zgodovine leta 1593).

Tam beli Sisek mi stoji.
Je v Sisku grad na vogle tri;
Pred gradom mesto zidano,
In vse za bran napravljeno
Pred mestom turška mnoz
Med rovi je nastavljena,
In unstran Kolpe kaže se
Šotorov turških polno vse.
Je Hasan turški baša zbral
Od vseh straní močno druhal;
Nevernik Sisek rad bi vzel,
Ga zlo stiskati je začel.
Pa Blaže se ne gane kar,
On Siski verli poglavar;
Z njim vred je vojna majhena
Braniti se pripravljena.
Kaj verli Blaže pa storí,
Ker Turek Sisku zlo protí?
On piše list do Zagreba,
Do bana tam horvaškega.
Od bana glas je dalje dan,
V Ljubljano belo še poslan:
„Nevernik Sisek rad bi vzel,
Ga zlo stiskati je začel".
Že bliža Sisku se v pomoč
S horvaških mej nabrana moč,
In drugo trumo s krajnskih mej
Pelja Turjaški knez Andrej.
Je Turka res desetkrat več,
Turjaški knez pa ní boječ;
Napasti berž sovražnika
Velí serca junaškega.
„Praznuje danes, pomni vsak,
Se svet Ahec, keršansk vojak;
Z njim vred naj Kristus bo naš glas,
In Bog ne bo zapustil nas".
Pri jedi turški baša je;
Ko bobnov hrum zasliši se;
Strahovi vsi ga spreleté,
Zdaj zadnja je, mu vest pové.
Se baša vzdigne s konjico,
Čez sinjo Kolpo pelje jo.
V keršanski pervi trop se z njo
Zažene kar naj bolj močno.
Turjaški knez nasprot zderčí,
Za znamnje svojim ustreli;
Z njim zdirjajo oklepniki,
Na Turka mahnejo serčni.
„Praznuje danes, pomni vsak,
Se svet Ahec, keršansk vojak;
Z njim vred naj Kristus bo naš glas,
In Bog ne bo zapustil nas.
Vsi red za redom pokajo,
Na desno, levo sekajo;
Pregosto Turki padajo,
Njih trume zlo se tergajo.
Še vdari vmes horvaški ban,
Neverni roj je v beg zagnan;
Se Kolpa Turkov zagostí,
Še baša v reki se utopí.
Je Sisek zopet rešen bil,
Zmagavcov krik se je glasil;
Ob mestu trikrat krog gredó,
Bogu vsi trikrat čast dajó.

Hicinger.

Žalostno naznanilo.

Ravno sem dobil černo zapečaten list, ki mi prežalostno novico donaša, da so moj ljubljeni oče Anton Pavalec — pri hiši „Tonek" imenovani — pri sv. Marjeti pri Pesnici na Štajarskem domá, za dolgočasno in hudo boleznijo včeraj zjutraj ob pol sedmih posvetno zapustili in lepo in mirno v Gospodu zaspali ter se za dvéma svojima bratoma, ki sta tudi letos umerla, v boljšo domovino preselili, in da jih bojo juter pokopali. — Ne gré mi tukaj njih djanja in zaslug za cerkev, za občino itd. opisovati; ker mi pa poklic ne dopušča jih k grobu sprevoditi, želim le jim hvaležen spominek žive ljubezni v „Novicah" postaviti. Gotovo mi one te male prošnjice ne bodo odrekle, ako jim povém, da rajni jih sicer niso znali sami brati, ker nikoli niso v šolo hodili, ali poslušali so jih radi kakor sv. evangelje in nekterekrat sem jim jih moral, ko sem pri njih ob šolskih praznikih bil, do pozne noči prebirati, ali pa iz njih to in uno pripovedovati. Bili so rajni 65 let stari, od leta 1814 kmet in 31 let župan. Ko so Francozi v naše kraje privihrali, so tudi rajni, še mladeneč, čeravno niso vojak bili, s konji svojega očeta za vozača šli, in ko so jih Francozi vjeli, so srečno drugič z živino in vozom vred ponoči k našim pribežali, in tudi cesarsko blago, ki so ga vozili, zopet rešili. Zato so jih pa vojaške nabere oprostili. — Rajni so imeli nenavadno dosti znancev in prijatlov raznega stanú deleč po slovenskem in nemškem svetu; priporočujem jih tedaj vsem, kteri so jih poznali in spoštovali, v pobožen spomin in molitev. Lahka jim bodi zemljica, naj v miru počivajo! — Bili so mi dober dober oče. — V svojem, svoje matere, štirih bratov in sestre imenu

Juri Pavalec Tonekov,
bogoslovec 3. leta v graškem semenišču.

V Gradcu 10. novembra 1856.

☞ **Častito vredništvo „Zgodnje Danice" nas je prosilo, naj na znanje damo, da prihodnji list „Danice" pride že v sredo na svetlo.**

☞ Današnjemu listu je pridjana 2. p[illegible] „Občne povestnice".

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.